

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№11

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

*Elektron nashr. 1005 sahifa.
2025-yil, noyabr*

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukhonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyeich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi
336/3-sonli qarori bilan
ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

YASHIL TRANSPORT SIYOSATINING BARQAROR RIVOJLANISH VA TARMOQLARARO INTEGRATSIYADAGI O'RNI.....	21
Rahmonov Rasul Ne'matovich	
BANK AKTIVLARI VA PASSIVLARINI BOSHQARISHNI TAKOMILLASHTIRISH	34
Safarov Sanjar Ravshan o'g'li	
O'ZBEKISTONNING INVESTITSION JOZIBADORLIGINI OSHIRISH STRATEGIYALARI.....	38
Madraximova Irodaxon Sherzodbek qizi	
HUDUDIIY XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARIDA MENEJMENT SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING RAQAMLI TRANSFORMATSIYA MODELII	43
Maxmudova Nozimaxon Baxriddinxonovna	
DAVLATNING BUDJET SIYOSATINI TAKOMILLASHTIRISHNING DOLZARB MASALALARI	50
A.A. Ismailov	
DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIGINING MEXANIZMINI SAMARALI TASHKILLASHTIRISHDA MOLIYAVIIY MANBALARNI SHAKLLANTIRISHNI YO'NALISHLARI	56
Mansurov Mansur Alisherovich	
ANTIKRIZISLI BOSHQARUV TIZIMLARIDA RANGLI SIGNAL MEXANIZMLARINING FUNKSIYALARI.....	61
Aliqulov Aziz Haydarjonovich	
XODIMLARNI MOTIVATSIYALASHNING XALQARO MODELLARINI O'ZBEKISTON KORXONALARIDA QO'LLASH IMKONIYATLARI.....	66
Yormamatov Qodirjon Juraqulovich	
RAQAMLI IQTISODIYOT OMILLARI VA ULARNING QISHLOQ XO'JALIGI KORXONALARINING SAMARADORLIGIGA TA'SIRI	71
Yaxshiyev Shahzod Sherari o'g'li	
OLIIY TA'LIM MUASSASALARI VA MEHNAT BOZORI INTEGRATSIYASI BO'YICHA XORIJIY TAJIRIBALARI	78
Haqqulov Fazliddin Faxriddinovich	
YASHIL IQTISODIYOTGA O'TISHDA RIVOJLANGAN VA RIVOJLANAYOTGAN DAVLATLAR TAJIRIBASI	84
Aripov Abdulaziz Sakijonovich	
YASHIL ENERGETIKA RIVOJLANISHINING IQTISODIIY SAMARADORLIGINI EKONOMETRIK BAHOLASH.....	89
Bobokulova Muhabbat Muhammadiyeva	
ELEKTRON TO'LOVLAR VA POS TIZIMLARI — KICHIK BIZNESDA SAMARASI VA XAVFLARI	93
To'liqinov Dilshodxo'ja Olim o'g'li	
MINTAQADA RAQAMLI IQTISODIYOTNI BARQAROR RIVOJLANTIRISHNING ISTIQBOLII YO'NALISHLARI	98
Yusubov In'omjon Ikram o'g'li	
SOLIQ SIYOSATINI RAQAMLI BOSHQARISH ORQALI BUDJET DAROMADLARINI BARQARORLASHTIRISH STRATEGIYASI.....	103
Xodjimatomov Xamidullo Mamirjonovich	
OZIQ-OVQAT TOVARLARI B2B BOZORINI RIVOJLANTIRISHDA ZAMONAVIIY MARKETING STRATEGIYALARIDAN FOYDALANISH	108
Hayitboyeva Ullijon Bobonazar qizi	
FARMASEVTIKA SANOATIDA INVESTITSION FAOLIYAT SAMARADORLIGINI BAHOLASH	113
Yaqubov Timurbek G'anibekovich	
SHAXSNI OVOZI ASOSIDA IDENTIFIKATSIYALASH VA AUTENTIFIKATSIYALASH ALGORITMLARI	123
Ozoda Sabirova Shermamaxamatovna	

YASHIL IQTISODIYOT — BARQAROR RIVOJLANISH GENERATORI	129
Berdibekova Dilfuza Xoldorbekovna	
CHET EL MEHMONXONA TARMOQLARINING BRENDING STRATEGIYALARINI O'RGANISH	133
Ergashev Oybek Mamarasul o'g'li	
MILLIY IQTISODIYOTDA KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIK SOHASINING MOLIVAVIY SAMARADORLIGINI BAHOLASHNING USLUBIY JIATLARINI TAKOMILLASHTIRISH	144
Arzikulov Otabek Ali o'g'li	
TRANSPORT TIZIMI SOHASI KORXONALARINING INNOVATSION SALOHİYATINI BAHOLASH YO'NALISHLARI	152
Ismailov Akmal Maxsudovich, Abilqosimova Shaxlo Sodiқ qizi	
MEHMONXONALAR SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA XODIMLARNING O'RNI VA AHAMIYATI	158
Abduxamidov Sarvar Adxamovich, Normurodov Tal'at Normurod o'g'li	
KORXONALARDA HR TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	163
Aminova Shaxnoza Aziz qizi	
JAHON IQTISODIYOTIDA OZIQ-OVQAT XAFSIZLIK RO'LI	168
Abdusamatov Barkamol Rustamjon o'g'li	
ТУРИСТИЧЕСКИЕ РЕСУРСЫ КАРАКАЛПАКСТАНА И СУЩЕСТВУЮЩАЯ ИНФРАСТРУКТУРА	174
Хошимова Камилла Навфал қизи	
DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIK MEXANIZMLARI: REKREATIONS TURIZM SOHASIDA QO'LLASH TAJRIBASI VA ISTIQBOLLARI	184
Najmitdinov G'ayratbek Sharifovich	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA VIRTUAL TA'LIM PLATFORMALARI: TEXNIK VA PEDAGOGIK TALABLAR, TIZIMLI TAHLIL VA IQTISODIY JIATLAR	189
Turayeva Adiba Ikramovna	
ICHKI AUDIT TIZIMI VA UNI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI	193
Nuridinova Barchinoy Xusniddin qizi	
MINTAQA IQTISODIYOTIDA SUV RESURLARIDAN FOYDALANISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI	199
Xaitbaev Jasurbek Otaxanovich	
MINTAQANING EKSPORT SALOHİYATINI OSHIRISHNING TASHKILIY-IQTISODIY MEXANIZMI	204
Raimboyeva Mashhura Davronbek qizi	
SURXONDARYO VILOYATIDA RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA XODIMLARNI BOSHQARISH TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH	210
Jobborov Anvar Egamberdiyevich	
ISLOMIY MOLIVALASHTIRISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR VA SUN'IY INTELEKTNING DOLZARBLIGI	217
Nazarov Nodirjon Namoz o'g'li	
JISMONIY SHAXSLARNING MOL-MULKINI SOLIQQA TORTISH MASALALARI	222
Mamadjanov Shuxrat Jalolidinovich	
ENTREPRENEURSHIP AND BUSINESS MANAGEMENT IN UZBEKISTAN	225
Abdukhalikova Komila Abdukhalikovna	
BANKLARDA BARQARORLIKNI TA'MINLASH UCHUN RAQAMLI YECHIMLARNI TAKOMILLASHTIRISH	229
Saydamatova Muxlisabonu Rasuljon qizi	
PAXTA-TO'QIMACHILIK SANOATINI MODERNIZATSIYA QILISH YO'NALISHLARI: TAHLIL VA TAKLIFLAR	233
Abdullayev Hamidulla Abdug'ani o'g'li	
WAYS TO IMPROVE THE EFFICIENCY OF STATE FINANCIAL REGULATION MECHANISMS IN ENSURING THE CAPITALIZATION OF INSURANCE ORGANIZATIONS	238
Abdullaev Erkinjon Azamovich	
YASHIL IQTISODIYOTNI SHAKLLANTIRISHDA YASHIL MOLIVALASHTIRISHNING NAZARIY JIATLARI	245
Xalikov S. X.	

QISHLOQ XO'JALIGI MAHSULOTLARI BOZORIDA KORXONALAR RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISHDA MARKETING STRATEGIYALARIDAN FOYDALANISH	245
Xudayberganov Jasur Baxodirovich	
WAYS TO IMPROVE THE EFFICIENCY OF STATE FINANCIAL REGULATION MECHANISMS IN ENSURING THE CAPITALIZATION OF INSURANCE ORGANIZATIONS	251
Abdullaev Erkinjon Azamovich	
NATIJAVIYLIKKA YO'NALTIRILGAN BudgetLASHTIRISH JARAYONINING NAZARIY-USLUBIY ASOSLARI VA UNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI.....	257
Allakuliyev Akmal Baltayevich	
SURXONDARYO VILOYATIDA RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA XODIMLARNI BOSHQARISH TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH	261
Jobborov Anvar Egamberdiyevich	
TO'QIMACHILIK KORXONALARIDA BOSHQARUV TIZIMINI RESURSLARNI OPTIMALLASHTIRISH ORQALI TAKOMILLASHTIRISH.....	268
Avulchayeva Feruza Jurakuziyevna	
BANKLARDA BARQARORLIKNI TA'MINLASH UCHUN RAQAMLI YECHIMLARNI TAKOMILLASHTIRISH.....	272
Saydamatova Muxlisabonu Rasuljon qizi	
ZAMONAVIY ISH JOYLARINI SHAKLLANTIRISHDA AYOLLARNING ROLI	276
Tulyaganova Aziza	
ISLOMIY MOLIYALASHTIRISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR VA SUN'IY INTELEKTNING DOLZARBLIGI.....	281
Nazarov Nodirjon Namoz o'g'li	
TURIZM MARKETINGINING NAZARIY ASOSLARI, ZAMONAVIY YO'NALISHLARI VA UNI TAKOMILLASHTIRISH ISTIQBOLLARI.....	286
Xamidov Otabek Bakidjanovich	
KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIK SOHASINING IQTISODIY KO'RSATKICHLAR TIZIMINI STATISTIK BAHOLASHNING USLUBIY JIHATLARI	290
Arzikulov Otabek Ali o'g'li	
ЭКОЛОГАМ ПОЧЕТ И УВАЖЕНИЕ	298
Максудова Шахиста	
DEBITOR VA KREDITOR QARZDORLIKNING MOHIYATI VA ULARNING O'ZGARISH TENDENTSIYALARI	304
Jo'raev Farruxbek Muxiddin o'g'li	
O'ZBEKISTONDA ISLOMIY MOLIYALASHTIRISH XIZMATLARI BOZORINI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI.....	307
Inomjonov Islomjon Iloxomjon o'g'li	
ENTREPRENEURSHIP AND BUSINESS MANAGEMENT IN UZBEKISTAN	311
Abdukhlikova Komila Abdukhlikovna	
МОБИЛЬНЫЕ ТЕХНОЛОГИИ КАК СРЕДСТВО ФОРМИРОВАНИЯ ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИХ КОМПЕТЕНЦИЙ БУДУЩИХ ИНЖЕНЕРОВ.....	315
Хурамова Фарангиз Учкун кизи	
ЦИФРОВИЗАЦИЯ НАЛОГОВ И АКЦИЗНАЯ РЕФОРМА УЗБЕКИСТАНА В ВТО	319
Дамир Рустамович Абдулов	
BANK TIZIMIDAGI ISLOHOTLAR SHAROITIDA LIKVIDLILIK RISKINI BOSHQARISHNI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI.....	324
Alimov Baxtiyor Murodovich	
BANK AUDITINING NAZARIY-USLUBIY ASOSLARI VA UNI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	335
Narziyev Xayotjon Azamatovich	
O'ZBEKISTON SUG'URTA SOHASIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI QO'LLASH MASALALARI.....	343
Abdimuminova Saodat Taxirjonovna	
TO'QIMACHILIK SANOAT MAXSULOTLARI EKSPORT FAOLIYATI TAHLILI VA BRENDIDA LIDERLIK TUSHUNCHALARI.....	352
Abdulazizova Xushnoza Nayabovna	

ИНСТИТУЦИОНАЛЬНО-ПРАВОВЫЕ МОДЕЛИ УПРАВЛЕНИЯ ОТХОДАМИ НА ОСНОВЕ ОПЫТА РАЗВИТЫХ СТРАН И ВОЗМОЖНОСТИ ИХ АДАПТАЦИИ В УСЛОВИЯХ УЗБЕКИСТАНА.....	357
Д. Мейлиева	
O'ZBEKISTON AUDITORLIK TIZIMIDA KASBDOSHLAR TOMONIDAN BAHOLASH (PEER REVIEW) TIZIMINI JORIY ETISH ISTIQBOLLARI	361
Parpiyev Jaxongir Ilhomjonovich	
ИСКУССТВЕННЫЙ ИНТЕЛЛЕКТ И БОЛЬШИЕ ДАННЫЕ (BIG DATA) В УПРАВЛЕНЧЕСКИХ РЕШЕНИЯХ.....	366
Шарипов Бахтиёр Михлибаевич	
O'ZBEKISTONDA SUVGA BO'LGAN TALABNI VAQTLI QATORLAR ORQALI TAHLIL QILISH	375
Sarvar Mamasoliyev	
BOSHQARUV VA NAZORAT MAQSADLARIDA XARAJATLAR HISOBINI TASHKIL ETISH	383
Isomuxamedov Akbarjon Boxodir o'g'li	
MINTAQALAR BARQAROR RIVOJLANISHINI TA'MINLASHNING ASOSIY YO'NALISHLARI.....	389
Salomat NOROVA	
O'ZBEKISTON TURIZM BREND BOZORINING HOZIRGI HOLATI VA TENDENSIYALARI.....	394
Zufarov Akmal Gulamiddinovich	
INNOVATSION IQTISODIYOTDA QAYTA TIKLANUVCHI ENERGIYA MANBALARI SAMARADORLIGINI OSHIRISH METODOLOGIYASI.....	404
Qodirov Baxodirjon Tursunovich	
O'ZBEKISTON SOLIQ TIZIMINI MODERNIZATSIYA QILISHDA YAGONA INTERAKTIV DAVLAT XIZMATLARI PORTALINING O'RNI VA AHAMIYATI	408
Dehqonov G'ayratjon Raximovich	
OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA INNOVATSION HAMDA TIJORATLASHTIRISH MASALALARI	414
Inoyatov Mardonbek Mo'min o'g'li	
OLIY IQTISODIY TA'LIM ORQALI EKO-INNOVATSIYALAR VA "YASHIL" INVESTITSIYALARNI RAG'BATLANTIRISH MEKANIZMLARI: SIYOSIY VA INSTITUTSIONAL DOIRALAR	418
Xasanova Zarina Maxamadaliyeva	
XODIMLAR MALAKASINI OSHIRISH — ZAMON TALABI.....	427
Narzullaev Oybek Narzullaevich	
BUXGALTERIYA HISOBINI YURITISHDA JURNAL-ORDER SHAKLINING AHAMIYATI.....	433
Axmedjanov Abdufoto	
KENDALL VA SPEARMAN TARTIBIY KORRELYATSIYA KOEFFITSIYENTLARI ASOSIDA YASHIL IQTISODIYOT INDIKATORLARINING STATISTIK O'ZARO TA'SIRINI MODELLASHTIRISH	437
Muradov Rustamjon Sobitxonovich	
ИНТЕНСИВНЫЕ И ЭКСТЕНСИВНЫЕ ОГРАНИЧЕНИЯ В РЕГУЛИРОВАНИИ СПРОСА.....	442
Аминджанова Румейса Батыровна, Камилова Наргиза Абдукахоровна	
ИНКЛЮЗИВНЫЙ ПОДХОД В ТУРИЗМЕ: ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ И УЗБЕКСКАЯ ПРАКТИКА	445
Азимова Шахло Таировна	
AKSIYADORLIK JAMIYATLARIDA MOLIVAVIY HISOBOTNING XAQARO STANDARTLARIGA O'TISHNING HOLATI VA TAHLILI	450
Bayjanov Sarsengaliy Xalmuratovich	
UZUM EKSPORT QILUVCHI KOMPANIYALARDA YASHIL O'TISH JARAYONINI QO'LLAB-QUVVATLASH UCHUN EKO-MARKETING VA AYLANMA IQTISODIYOT TAMOIYILLARINI INTEGRATSIYALASH.....	454
Usmonova Diyora Mahmud qizi	
UMUMTA'LIM MAKTABLARIDA XARAJATLAR SMETASI VA SHTATLAR JADVALINING TAHLILI: OPTIMALLASHTIRISH VA SAMARADORLIKNING YANGICHA USULLARI (NAMANGAN VILOYATI MISOLIDA)	461
Umarov Avzaljon Yodgorali o'g'li	
INVESTITSIYALARNING KIRIB KELISHIGA TO'SQINLIK QILUVCHI MUAMMOLARNI BARTARAF ETISH YO'LLARI.....	467
Alimova Dilafro'z Tohir qizi	

FARMATSEVTIKA KORXONALARIDA MOLIVAVIY HISOBOT SHAKLLARINI TAKOMILLASHTIRISH VA INVESTORLAR UCHUN AXBOROT OCHIQLIGINI TA'MINLASH	470
Turdikulova Gulshad Nurmamatovna	
ISHLAB CHIQRISH KORXONALARIDA MOLIVAVIY HISOBOTLARNING SHAFFOFLIGINI OSHIRISHDA MOLIVAVIY HISOBOTNING XALQARO STANDARTLARINING AHAMIYATI.....	477
Uztemirov Alisher Aktam o'g'li	
INNOVATSION IQTISODIYOT SHAROITIDA SANOAT TARMOQLARI RAQOBATBARDOSHLIGINI TA'MINLASHGA YO'NALTIRILGAN BANDLIK TUZILMASINI OPTIMALLASHTIRISH	482
Tursunov Bekmuxammad Omonovich	
XORIY TAJRIBALARIDA SOLIQ BAZASINI ANIQLASH TARTIBI METODOLOGIYASINING MAVJUD METODLARI VA ULARNING XUSUSIYATLARI.....	489
Xalikchayeva Sadokat Ilxomjonovna	
IQTISODIY XAVFSIZLIKNING KONSEPTUAL ASOSLARI VA UNING MAMLAKAT IQTISODIYOTIDAGI O'RNI.....	496
Ramatillaev M.R.	
TIJORAT BANKLARIDA KREDIT RISKLARINI SUG'URTALASH VA DIVERSIFIKATSIYA QILISH MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	502
Eshboyev Shahobiddin Anorqul o'g'li	
TIJORAT BANKLARI O'RTASIDAGI RAQOBATNI BAHOLASH VA KUCHAYTIRISHNING ZAMONAVIY METODOLOGIYASI: O'ZBEKISTON TAJRIBASI.....	506
Qulmetov Mansurbek Ro'zmatovich	
XALQARO REYTING TASHKILOTLARINING OLIY TA'LIM MUASSASALARIGA TA'SIRI VA MAVJUD PLATFORMALAR.....	515
O'rozboyev Xayrulla Murodboy o'g'li	
TALABALAR MOTIVATSIYASINING MEKANIZMLARI: LOYIHA ASOSIDAGI TA'LIM TEKNOLOGIYALARIDA.....	523
Kasimova (Mulladjanova) Nasiba Azimdjanovna	
ISH KUCHIDAN SAMARALI FOYDALANISH VA NORASMIY BANDLIKNI SOYADAN CHIQRISH BO'YICHA TAKLIFLAR ISHLAB CHIQISH	531
Pulatov Dilshod Xaqberdiyevich, Maxkamova Shaxlo Yulchiyevna, Absamatov Baxrom Danakulovich	
KASBIY TA'LIM MAZMUNIDA TA'LIM VA ISHLAB CHIQRISH INTEGRATSIYASINI RAG'BATLANTIRISH ORQALI O'RTA BO'G'IN KADRLAR TAYYORLASHNING JOZIBADORLIGINI OSHIRISH YO'NALISHLARI	538
Tojiyev Sirojiddin Sayriddinovich	
O'ZBEKISTONDA TURIZM INFRATUZILMASINI BOSHQARISH TIZIMINING TURLARI VA SHAKLLARI.....	542
Muminova Mavjuda Sharifovna	
SUV RESURLARIDAN FOYDALANISHNI STRATEGIK BOSHQARISH SAMARADORLIGI MASALALARI	547
Kadirkhodjayeva Nilufar Rahmatullayevna	
MHXSGA MUVOFIQ ASOSIY VOSITALAR HISOBINI TASHKIL ETISH MASALALARI.....	552
Aliyev Sherzod Abdixomidovich	
ФАКТОРЫ ЭФФЕКТИВНОГО РАЗВИТИЯ ПРОИЗВОДСТВЕННОГО ПОТЕНЦИАЛА ПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ.....	558
Аллаева Г.Ж.	
YASHIL IQTISODIYOTGA O'TISH SHAROITIDA INVESTITSION MUHITNI YAXSHILASH YO'NALISHLARI	564
Irisqulova Munisa Akmal qizi	
TASHABBUSLI BUDJET JARAYONLARI DOIRASIDA 2024-YILDA AMALGA OSHIRILGAN ISHLAR TAHLILI	569
Xamidov Xabibullo Xikmatulla o'g'li	
MINTAQA SANOATIDA AHOLI JON BOSHIGA YAQQ O'ZGARISHINING DINAMIK TAHLILI.....	574
Nabiyev G'ulom Abdusalomovich	

INFRATUZILMAVIY INVESTISIYA LOYIHALARINI DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIK ASOSIDA MOLIYALASHTIRISHDA RISKLARNI BOSHQARISHNING XORIJ TAJRIBALARI	583
Ergashev Axmadjon Maxmudjon o'g'li	
ПРОБЛЕМЫ ГЛОБАЛЬНОГО РАЗВИТИЯ ЗЕЛЕНОГО ФИНАНСИРОВАНИЯ В ЭКОЛОГИИ.....	587
Максудова Шахиста	
PAHTA-TO'QIMACHILIK KLASSTERLARINING INVESTITSION FAOLIGINI OSHIRISHNING ILMIY-USLUBIY JIHATLARI	593
B.Sh.Shadmanov	
ECONOMIC INDICATORS OF SUPPLY CHAIN EFFICIENCY IN UZBEKISTAN'S EXPORT SECTOR	597
Mukhammadiyaminova Shakhzoda Sherzodovna	
BUDJET TASHKILOTLARIDA BUDJETDAN TASHQARI MABLAG'LAR HISOBI VA ICHKI AUDITNI TAKOMILLASHTIRISH.....	602
Muxtorova Maftuna Salohiddin qizi	
RAQAMLASHTIRISH JARAYONIDA BANKLARNING XAVFSIZLIGI VA MOLIYAVIY BARQARORLIGINI TA'MINLASHNING ILMIY-AMALIY ASOSLARI	607
Aliyeva Umidaxon Xusanboyevna	
XIZMATLAR SOHASI VA KAMBAG'ALLIK O'RTASIDAGI O'ZARO BOG'LIQLIK.....	611
Dawletmuratov Adilbay Mirzabaeovich	
PROSPECTS FOR THE DEVELOPMENT OF INDUSTRIAL CLUSTERS BASED ON THE PRINCIPLES OF A "GREEN ECONOMY"	615
Boboqulov Sanjar Baxronkulovich, Kamolov Oybek Faxriddin o'g'li	
ПЕРСПЕКТИВЫ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ИНФОРМАЦИОННО-КОММУНИКАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В СОВЕРШЕНСТВОВАНИИ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ СВОБОДНЫХ ЭКОНОМИЧЕСКИХ ЗОН В НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКЕ.....	620
Халимжанов Дилшод Эргашбекович	
YASHIRIN IQTISODIYOTNI INNOVATSION RIVOJLANISHDAGI O'RNI VA O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI.....	626
Mavlyanov Muzaffar Yusupovich	
NAMANGAN VILOYATI TURIZM SOHASINING SO'NGGI YILLARDA RIVOJLANISHI VA STATISTIK TAHLILI	630
Kuymuratova Matlubaxon Abdimanabovna	
O'ZBEKISTON SHAROITIDA QISHLOQ XO'JALIGI MAHSULOTLARI EKSPORTINING IQTISODIY BARQARORLIGINI TA'MINLOVCHI OMILLAR TAHLILI	634
Faxriddinov Bahriddin	
INNOVATSION SHAROITDA TO'QIMACHILIK SANOATI RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH	640
Sattarov Ilkhomjon Rahimjanovich	
IQLIM O'ZGARISHI SHAROITIDA SUV RESURLARIDAN SAMARALI FOYDALANISH YO'LLARI	645
Nurmatov Norbek Jo'rayevich	
MINTAQA LOGISTIK XIZMAT KO'RSATISH SOHASINI RIVOJLANTIRISHNING INNOVATSION VA INSTITUTSIONAL ISTIQBOLLARI	652
Xalimov Javlonbek Shaxriyovich	
KORXONALARNING BANKROTLIK EHTIMOLINI SUN'IY INTELLEKT YORDAMIDA PROGNOZLASH	659
Zaynutdinov Ismoil Samariddin o'g'li	
АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ ЦИФРОВИЗАЦИИ ФИНАНСОВЫХ РЫНКОВ	665
Шомуродов Равшан Турсункулович	
MEDIA LOYIHALARINI BOSHQARISH: O'ZBEKISTON OAV AMALIYOTI TAHLILI	673
Yo'ldosheva Dilobar Jaxongir qizi	
O'QITISH NATIJALARINI ZAMONAVIY BAHOLASH TAMOYILLARI	677
Abdullayeva Sanobar Berdiyevna, Xujakulov Shaxriyor Shokir o'g'li	
MALAYZIYADA PROGRESSIV VA INKLYUZIV ISLOMIY MOLIYA TIZIMINI RIVOJLANTIRISH: 2024-YIL TAJRIBASI VA NATIJALARI	681
Safarova Nasiba Gulmurod qizi	

МЕЖДУНАРОДНЫЙ ОПЫТ ПРОВЕДЕНИЯ ПРОЦЕДУР ДЬЮ-ДИЛИДЖЕНС В АКЦИОНЕРНЫХ ОБЩЕСТВАХ.....	687
Прокудина Кристина Александровна	
HUDUDLARDA INVESTITSIYA SALOHİYATINI OSHIRISH YO'NALISHLARI	692
Xalilova Madinabonu Abduraxmon qizi	
LIZING MUOMALALARI HISOBINI XALQARO STANDARTLAR ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH	701
Baxadirov Alisher Komilovich	
TIJORAT BANKLARINING JISMONIY SHAXSLAR DEPOZITLARI VA ULARNI OPTIMALLASHTIRISH YO'LLARI	705
Melikov Otabek Maxmadaminovich	
TIJORAT BANKLARIDA RAQAMLASHTIRISH VA EKOTIZIMNI RIVOJLANTIRISHNING AHAMIYATI	711
Erkinova Feruza Najmitdinovna	
DAVLAT SEKTORIDA ICHKI NAZORAT TIZIMINI BAHOLASHDA SUN'IY INTELEKTDAN FOYDALANISH: XAVF YOKI IMKONIYAT	717
Ostonokulov Azamat Abduraximovich, Tadjiev Erkin Muxitdinovich	
SUN'IY VA KIMYOVIY TOLALARNING TO'QIMACHILIK SANOATIDA EKOLOGIK BARQARORLIKNI TA'MINLASHDAGI O'RNI	723
Raximov Furqat Jalolovich	
OLIY TA'LIM MASSASALARINING MOLIVAVIY RESURLARINI BOSHQARISH MEKANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH.....	728
Mahmudov Akbar Abduraximovich	
TA'LIM XIZMATLARI BOZORINI TAKOMILLASHTIRISHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLAR.....	733
Abdullayev Suyun Artikovich	
O'ZBEKISTONDA AVTOMOBILSOZLIK KORXONALARIDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYA JARAYONLARI: "UZAUTO MOTORS" AJ AMALIYOTI VA NATIJALARI.....	737
Allabergenov Azamat Joldasbayevich	
WAYS TO USE MARKETING DATA IN THE MANUFACTURING ENTERPRISE VALUATION PROCESS	742
Musayeva Shoirazimovna, Usmonova Dilfuza Ilkhomovna	
KICHIK SANOAT KORXONALARI O'RTASIDAGI ISHLAB CHIQARISH VA KOOPERATIV ALOQALAR HOLATI.....	747
Boyutayev Olimjon Urayimovich	
BANK RISKLARI VA ULARNI TA'SIRINI EKONOMETRIK MODELLASHTIRISHDA STATISTIK HISOBOTLARNI SHAKLLANTIRISHNING NAZARIY ASOSLARI	753
Kamoldinov Sardorbek Maxammasobir o'g'li	
O'ZBEKISTONDA AYOLLARNING ISH BILAN BANDLIGINI OSHIRISH IMKONIYATLARI	761
Eshqobulova Charos O'roq qizi	
O'ZBEKISTONNING BARQAROR RIVOJLANISH KONSEPSIYASI: TARIXIY MEROS VA ZAMONAVIY YASHIL TEXNOLOGIYALAR UYG'UNLIGI.....	766
Azimova Shohista Salohiddinova	
SOLIQ TIZIMIDA RAQAMLI MARKIROVKALANGAN TOVARLARNI RAQAMLASHTIRISHNI TAKOMILLASHTIRISH MUAMMOLARI	770
Muxammadov Nodir Karimovich	
BIZNES JARAYONLARINI OPTIMALLASHTIRISHDA "LEAN MANAGEMENT" TIZIMINI JORIY ETISHNING ILMIY ASOSLARI	775
Muhiddinov Ozodbek Ikromjon o'g'li, Shakirova Gulrux Po'latjon qizi, Ozodbek Musayev	
QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASINING TURISTIK POTENTIALI UMUMIY TAVSIFI.....	783
Madaminova Sanobar Askarovna	
KICHIK BIZNES KORXONALARIDA EKSPORT MAHSULOTLARI ISHLAB CHIQARISH KONSEPSIYASINI SHAKLLANTIRISH VA RIVOJLANTIRISH YO'NALISHLARI.....	789
Boymirzayev Zokirjon Mashrabboyevich	
AHOLINING TURMUSH DARAJASI VA UNING KO'RSATKICHLARI.....	794
Sayitbayev Shermirza Datkamirzayevich	

KORXONA ASOSIY XO'JALIK YURITUVCHI SUBYEKT SIFATIDA AHAMIYATI.....	799
Yuldashova Yoqutoy Murodjon qizi, Yuldashev Abduhakim Abdukarimovich	
DAVLAT ISHTIROKIDAGI KORXONALARNI XUSUSIYLASHTIRISH JARAYONIDA KADRLAR SALOHIYATINI SAQLAB QOLISH VA RIVOJLANTIRISH STRATEGIYALARI.....	803
Bekchanov Ruslan Ambiyatovich	
PARALLEL KORPUS ASOSIDA INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDA QISHLOQ XO'JALIK ATAMALARINING EKVIVALENTLIK XUSUSIYATLARI.....	807
Yulduz Xalilova Nasriddinovna	
KOLBASA VA GO'SHT MAHSULOTLARI ISHLAB CHIQUARISHDA CHIQUINDISIZ ISHLAB CHIQUARISH ("ZERO WASTE") MODELINING ROLI: XORIJIY TAJRIBA VA O'ZBEKISTON SHAROITIDAGI AMALIY YO'NALISHLAR.....	810
Eshtemirova Anora Norboy qizi	
EKSPORTYO'R KORXONALARDA TOVAR VA XIZMATLAR EKSPORTI BO'YICHA QO'SHILGAN QIYMAT VA FOYDA SOLIG'INI TO'G'RI HISOBLANISHI TAHLILI VA ISTIQBOLLARI	814
Sobirova Xilola Rustam qizi	
O'ZBEKISTONDA TO'QIMACHILIK VA TIKUV-TRIKOTAJ SANOATI RIVOJLANISHINING MILLIY RAQOBATBARDOSHLIKNI OSHIRISHDAGI O'RNI	819
Ikramova Taxmina Latifovna	
YANGI RIVOJLANAYOTGAN BOZORLARIDA HR QAROR QABUL QILISH JARAYONINI TAKOMILLASHTIRISHDA IQTISODIY TA'LIMNING ROLI	824
Dilfuza Shokirova	
UZOQ MUDDATLI AKTIVLAR HISOBINI XALQARO BUXGALTERIYA STANDARTLARI ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH.....	833
Abdiev Mutolib Anvar o'g'li	
DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIK TIZIMINING NAZARIY VA USLUBIY ASOSLARI	838
Raximjonova Shohsanam Baxodirovna	
AKTIVLAR VA MAJBURIYATLARNI MHXS ASOSIDA BAHOLASHNING ZARURIYATI VA AHAMIYATI	842
G'anibayev Iloxomjon Shokiraliyevich	
XORIJIY INVESTITSIYALARNI JALB QILISH JARAYONINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI VA HUDUDIY IQTISODIY RIVOJLANISH BILAN BOG'LIQLIGI	847
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, Turdimuratova Aziza Alisherovna	
AGRAR ISHLAB CHIQUARISHNI BARQAROR RIVOJLANTIRISHDA "QISHLOQ XO'JALIGI-4.0" VA "AQLLI QISHLOQ XO'JALIGI" KONSEPSIYALARIDAN SAMARALI FOYDALANISH.....	851
Yusupov Muxiddin Soatovich	
PAXTA-TO'QIMACHILIK KLASSTERLARINI MOLIYALASHTIRISH MANBALARINI GURUHLASH VA BAHOLASH.....	860
Davlyatov Bekzodjon Aslanxojayevich	
TA'LIM TIZIMINI INNOVATSION RIVOJLANTIRISHDA XORIY TAJRIBASINING AHAMIYATI	864
Sobirov Shaxzod Ozod o'g'li	
O'ZBEKISTONDA TADBIRKORLIK SUBYEKTLARINI SOLIQQA TORTISHNI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI	868
Karimov Mirolimjon Karimjon o'g'li	
ПРОБЛЕМЫ МЕЖДУНАРОДНОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА В ЭКОНОМИЧЕСКОМ РАЗВИТИИ УЗБЕКИСТАНА.....	875
Аликулов С. А., Хамракулова О. Д.	
YASHIL IQTISODIYOTDA KORXONALAR BOSHQARUV MEKANIZMLARINING EVOLYUTSIYASI: KONSEPTUAL TAHLIL.....	880
Nabiev Bobur Muhammadqosim o'g'li	
SUD-HUQUQ TIZIMINI YANADA DEMOKRATLASHTIRISH: JORIY HOLATI, MUAMMOLAR VA ISTIQBOLLAR.....	884
Majidov Muslimbek Maxamadjon o'g'li	

IQTISODIYOTNI LIBERALLASHTIRISH SHAROITIDA QISHLOQ XO'JALIGIDA KLASSTERLARNI TASHKIL ETISHNING TASHKILIY-HUQUQIY ASOSLARI.....	889
Xo'jageldiyev Chorshanbi Pardayevich	
O'ZBEKISTONDA YASHIL TURIZMNI RIVOJLANTIRISHDA ZAMONAVIY INNOVATSION TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH.....	893
Shaymanova Nigora Yusupovna	
XO'JALIK FAOLIYATINI SAMARADORLIGI VA BIZNES HOLATINI BAHOLASH	899
Abdukarimova Muslima Abduaziz qizi, Yuldashev Abduhakim Abdukarimovich	
CROSS-BORDER E-COMMERCE IN CENTRAL ASIA.....	904
Bakhtiyorjon Komilov	
O'ZBEKISTONDA NORASMIY SEKTOR ISHCHILARINING PENSIYA TA'MINOTI MASALALARI.....	908
Abdulazizova Nargiza Baxodir qizi	
KORXONA VA TASHKILOTLARDA QOG'OZ SARFINI OPTIMALLASHTIRISHDA JAHON TAJRIBASI	913
Oripov Mirzo Mahmudovich	
ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ТЕХНОЛОГИЙ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА В ЗАЩИТЕ ВНУТРЕННЕГО РЫНКА ОТ КОНТРАФАКТНОЙ ПРОДУКЦИИ (НА ПРИМЕРЕ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН).....	917
Ибраимова Махсура Уснатдин кизи	
KICHIK BIZNES VA TADBIRKORLIK SUBYEKTLARIDA BOSHQARUV TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	922
Xasanova Robiyaxon Kamoliddin qizi	
THE IMPACT OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE TECHNOLOGIES ON THE PROCESSES OF DIGITAL TRANSFORMATION IN THE INSURANCE INDUSTRY.....	927
D.D.Omonova	
THE ROLE OF INTERNATIONAL FINANCIAL INSTITUTIONS IN THE GLOBAL ECONOMY AND THEIR STAGES OF DEVELOPMENT	933
Yovkochev Sherzod	
YURIDIK SHAXSLARNI YIRIK SOLIQ TO'LOVCHILAR TOIFASIGA KIRITISH MEZONLARINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI.....	941
To'raqulov Bekzod Hazratqul o'g'li	
BUTUNJAHON SAVDO TASHKILOTIGA A'ZO BO'LIHDA SOLIQ TIZIMINI TRANSFORMATSIYA QILISHNI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI.....	945
Xojakbar Zaynabidinov	
BANK TIZIMIDA TAVAKKALCHILIK TUSHUNCHASI VA UNI BAHOLASHNING ZAMONAVIY YONDASHUVLARI	950
Malikova Dilrabo Muminovna, Shakarova Kumush Faxriddin qizi	
REAL SEKTOR TARMOQLARINI KREDITLASHDA MOLIVAVIY BARQARORLIKNI TA'MINLASH YO'LLARI.....	955
Savurbayev Zafar Abdumuminovich	
INVESTITSIYA JOZIBADORLIGINI OSHIRISHDA IQTISODIY BARQARORLIK OMILLARI VA ULARNING BOSHQARUVI	960
D. G. Bazarov	
YANGI O'ZBEKISTONDA DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIK SOHASINI YANADA TAKOMILLASHTIRISH HAMDA KOMPLEKS TIZIMLASHTIRISH	966
Abdullayev Javohir Abdumalik o'g'li	
XIZMATLAR KO'RSATISH KORXONALARIDA INNOVATSIYA FAOLIYATINI SAMARALI TASHKIL ETISH VA BOSHQARISH: IQTISODIY TAHLIL VA ISTIQBOLLI TAVSIYALAR	971
Xudayberdiyeva Nargiza Nizomiddin qizi	
MINTAQADA KICHIK BIZNES KORXONALARI SAMARADORLIGINI OSHIRISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	976
Ergashev Jamshid Jamoliddinovich	
TADBIRKORLIK SUBYEKTLARIDA INNOVATSION MAHSULOTLARNI ISHLAB CHIQRISHNI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI.....	981
Mirzayev Kobil Nosirjonovich	

PUL AYLANMASINI TASHKIL QILISHNING XORIJ TAJRIBASI VA O'ZBEKISTONDA FOYDALANISHNING IMKONIYATLARI.....	987
Gadoyev So'hrob Jumakulovich	
MARKETING VA TOVAR STRATEGIYALARINI ISHLAB CHIQISH	993
Ibadullayeva Sevara Allashukurovna, Yuldashev Abduhakim Abdukarimovich	
PILLACHILIK SOHASINI RIVOJLANTIRISHDA INVESTITSIYA VA DAVLAT KO'MAGIGA OID METODOLOGIK YONDASHUVLAR	998
Xudoykulov Mamarasul Radjabovich	

PILLACHILIK SOHASINI RIVOJLANTIRISHDA INVESTITSIYA VA DAVLAT KO'MAGIGA OID METODOLOGIK YONDASHUVLAR

Xudoykulov Mamarasul Radjabovich

Toshkent to'qimachilik va yengil sanoat instituti

<https://orcid.org/0009-0003-5013-367X>

hudoykulovmamarasul@gmail.com

Annotatsiya. Maqolada O'zbekistonda pillachilik sohasini rivojlantirishda investitsiya va davlat qo'llovi samaradorligini oshirishga oid metodologik yondashuvlar tahlil qilingan. Tadqiqotda qiymat zanjiri bo'yicha bosqichma-bosqich investitsiyalash modeli taklif etilgan: xom ashyo yetishtirish, chig'irqlash va ip ishlab chiqarish, mato va tayyor mahsulot ishlab chiqish, dizayn va eksport infratuzilmasi. Mazkur model davlat va xususiy sektorning muvofiqlashgan ishtirokini ta'minlab, raqamli monitoring, ESG standartlari va ijtimoiy samaradorlik mezonlariga asoslangan sarmoyalash mexanizmlari orqali tarmoqni yuqori qo'shimcha qiymatli va eksportbop mahsulot ishlab chiqaruvchi sanoatga aylantirish imkonini beradi. Shuningdek, pillachilik klasterining barqaror rivojlanishi, ayollar va yoshlar uchun barqaror ish o'rinlari hamda qishloq aholisi daromadini oshirish bilan bog'liq ijtimoiy-iqtisodiy foydalarga erishish yo'llari ko'rsatilgan.

Kalit so'zlar: pillachilik, investitsiya, davlat qo'llovi, qiymat zanjiri, ESG, klaster, raqamli monitoring, eksportbop mahsulot, ijtimoiy samaradorlik, xom ashyo qayta ishlash.

Abstract. The article analyzes methodological approaches to improving the effectiveness of investment and state support in the development of Uzbekistan's sericulture sector. The study proposes a step-by-step investment model along the value chain: raw material cultivation, cocoon processing and thread production, fabric and finished goods manufacturing, design, and export infrastructure. This model ensures coordinated participation of the state and the private sector, enabling the transformation of the sector into a high-value, export-oriented industry through digital monitoring, ESG standards, and financing mechanisms based on social and economic efficiency. The paper also highlights pathways for ensuring sustainable development of sericulture clusters, creating stable employment for women and youth, and increasing rural household incomes.

Key words: sericulture, investment, state support, value chain, ESG, cluster, digital monitoring, export-oriented products, social efficiency, raw material processing.

Аннотация. В статье проанализированы методологические подходы к повышению эффективности инвестиций и государственной поддержки в развитии шелководства Узбекистана. В исследовании предложена поэтапная модель инвестирования по цепочке добавленной стоимости: выращивание сырья, первичная переработка и производство нити, выпуск ткани и готовой продукции, дизайн и экспортная инфраструктура. Данная модель обеспечивает согласованное участие государства и частного сектора и позволяет трансформировать отрасль в высокодоходную экспортно-ориентированную индустрию за счёт цифрового мониторинга, стандартов ESG и механизмов финансирования, основанных на социально-экономической эффективности. Показаны пути обеспечения устойчивого развития шелководческих кластеров, создания стабильных рабочих мест для женщин и молодёжи, а также повышения доходов сельского населения.

Ключевые слова: шелководство, инвестиции, государственная поддержка, цепочка добавленной стоимости, ESG, кластер, цифровой мониторинг, экспортная продукция, социальная эффективность, переработка сырья.

KIRISH

So'nggi besh yil mobaynida O'zbekistonning ipakchilik sohasiga yo'naltirilgan to'g'ridan to'g'ri investitsiyalar sezilarli o'sish sur'atlarini namoyon etib, tarmoqni modernizatsiya qilish uchun keng imkoniyatlar yaratmoqda. Kelgusida bu imkoniyatlarni yanada samarali realizatsiya qilish uchun investitsiya oqimlarini qiymat zanjiri bo'ylab muvozanatli taqsimlash ustuvor yo'nalishlardan biri sifatida shakllanib bormoqda. Ayni paytda investitsiyalar asosan tuztorlar barpo etish va pilla yetishtirish kabi birlamchi bosqichlarda jamlangan bo'lsa-da, bu holat chuqur qayta ishlash, dizayn va tayyor mahsulot ishlab chiqarish yo'nalishlarini rag'batlantirish orqali yuqori qo'shimcha qiymat yaratish imkoniyatini yanada kengaytirishni taqozo etmoqda. Ushbu bosqichlarda kapital aylanish davri uzoqroq bo'lgani sababli, kelgusida xususiy investorlar uchun barqaror kafolatlar va aniq iqtisodiy mexanizmlar joriy etilishi ularning ishtirokini oshirishga xizmat qiladi.

Shuningdek, davlat tomonidan amalga oshirilayotgan budget dasturlarini klaster yondashuviga yanada moslashtirish istiqbolda tarmoqda samaradorlikni oshirishga xizmat qiladi. Grantlar, imtiyozli kreditlar va subsidiyalarni taqsimlashda ko'p bosqichli qiymat zanjirining o'zaro bog'liqligini kuchaytiruvchi mezonlar joriy etilishi davlat qo'llovi natijadorligini mustahkamlash imkonini beradi. Bu orqali monitoring va nazorat mexanizmlarining yaxlitlashuvi, moliyalashtirilayotgan loyihalarning integratsiya darajasini oshirishi kutilmoqda.

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, tarmoq bo'yicha investitsiya oqimlarini "birlamchi ishlov — chuqur qayta ishlash — tayyor mahsulot — eksport" zanjiri bilan uyg'unlashtirish istiqbolda nafaqat innovatsion salohiyatni, balki xalqaro raqobatbardoshlikni ham oshirishga xizmat qiladi. Xalqaro tajribada Italiyaning Komo viloyati va Xitoyning Chjeszyan provinsiyasidagi kabi davlat qo'llovi xususiy sarmoyaning ko'payishida ko'paytiruvchi ta'sir ko'rsatgani kuzatilgan. Shu kabi mexanizmlarni bosqichma-bosqich joriy etish O'zbekistonda 2030-yilga qadar xom ipak ulushini sezilarli darajada qisqartirish hamda yuqori qo'shimcha qiymatli mahsulotlar ishlab chiqarish hajmini kengaytirishga xizmat qiladi. Kelgusida investitsiya siyosatini takomillashtirish, davlat dasturlarini modernizatsiya qilish va klasterlar integratsiyasini chuqurlashtirish tarmoqning barqaror va raqobatbardosh rivojlanishini ta'minlaydi.

Shu munosabat bilan ushbu tadqiqotda quyidagi yo'nalishlar batafsil o'rganiladi. Birinchidan, investitsiyalarni tarmoqning har bir bosqichiga mos ravishda taqsimlash talab etiladi. Buning uchun klaster tuzilmasi asosida xarajat turlari, ya'ni asosiy vositalarga va joriy ishlab chiqarish ehtiyojlariga yo'naltiriladigan mablag'lar o'rtasida mutanosiblikka erishish zarur.

Ikkinchidan, imtiyozli kreditlar va subsidiyalar xususiy sarmoyani keng jalb etishda muhim omil hisoblanadi. Ayniqsa, atrof-muhit va ijtimoiy mas'uliyatni hisobga olgan moliyalashtirish usullarini — "yashil moliya" yoki islomiy moliyaviy vositalar kabi mexanizmlarni joriy etish orqali davlat ko'magi xususiy sarmoyani rag'batlantiruvchi kuchga aylanishi mumkin.

Uchinchidan, investitsiyalar va davlat mablag'larining samaradorligi real vaqt rejimida kuzatib borilishi lozim. Buning uchun raqamli kuzatuv tizimlari, xususan avtomatlashtirilgan hisob-kitob va boshqaruv dasturlarini tatbiq etish talab etiladi. Bu yondashuv orqali har bir sarmoyaning natijadorligi aniq baholanadi va davlat mablag'larining manzilliligi ta'minlanadi.

To'rtinchidan, ipakchilik tarmog'ida ishtirok etayotgan barcha tashkilot va muassasalar — ta'lim va ilmiy markazlar, tijorat banklari hamda klaster korxonalari o'rtasida muvofiqlashgan hamkorlik tizimini yaratish zarur. Buning uchun "bir darcha" tamoyili asosida ishlaydigan moliyaviy hamkorlik muhitini shakllantirish maqsadga muvofiq bo'lib, bu tashkiliy barqarorlikni ta'minlaydi va axborot almashinuvi samaradorligini oshiradi.

Yuqorida qayd etilgan yondashuvlar asosida investitsiya va davlat dasturlarini qayta tashkil etish tarmoqda texnologik yangilanish jarayonlarini jadallashtiradi, yuqori qo'shimcha qiymatga ega mahsulotni mamlakat ichida yaratish va saqlab qolish imkonini kengaytiradi hamda qishloq hududlarida barqaror ish o'rinlari va aholining daromad manbalarini oshirishga xizmat qiladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Pillachilik sohasining rivojlanishi bo'yicha xalqaro ilmiy tadqiqotlarda agrar qiymat zanjiri, klasterlashuv, davlat qo'llovi va investitsiyalash mexanizmlarining o'zaro bog'liqligi alohida o'rganilgan. Xitoy tajribasi serikultura bo'yicha eng boy ilmiy maktablarga ega bo'lib, Zhao, Zhang va Fang kabi tadqiqotchilar serikultura klasterlarida davlatning subsidiyalari, qayta ishlash quvvatlariga kiritilgan investitsiyalar va ilmiy innovatsiyalar eksport samaradorligini oshirishda hal qiluvchi omil ekanini ta'kidlaydi. Ularning tadqiqotlarida davlatning texnologik modernizatsiyaga yo'naltirgan investitsiyalari ipak xom ashyosini chuqur qayta ishlash ulushini

sezilarli kengaytirgani, bu jarayon esa yuqori qo'shilgan qiymatli mahsulot ulushining oshishiga xizmat qilgani ilmiy asoslangan.

Hindiston serikultura maktabining yirik olimlari Ravindra Kumar, G. Basavaraja va N. B. Vijaya Kumar milliy pillachilik tarmoqlarida investitsion oqimlar, kredit liniyalari, subsidiya paketlari va ilmiy-tadqiqot institutlari faoliyatining iqtisodiy samaradorlikka ta'sirini chuqur tahlil qilgan. Ularning ishlarida kichik fermer xo'jaliklarini qo'llab-quvvatlash dasturlari, ipak qurti boqish texnologiyalarining modernizatsiyasi va xususiy sektor investitsiyalarining oshishi mehnat unumdorligi va sanoat integratsiyasiga ijobiy hissa qo'shgani e'tirof etiladi. Shu bilan birga, pillachilikni davlat tomonidan tartibga solish mexanizmlarining bozor liberallashtirish bilan uyg'unlashtirilishi eksport hajmi va ichki klasterlar barqarorligiga ta'sir etishi ham iqtisodiy modellar asosida isbotlangan.

Turkiya tajribasini o'rganishga bag'ishlangan A. Baser va E. Öztürkning tadqiqotlarida ipakchilik tarmoqlari bo'yicha investitsiya loyihalarini baholash, klasterlar o'rtasida kooperatsiyani kuchaytirish va mintaqaviy rivojlanish dasturlarining institutsional samaradorligini oshirish masalalari yoritilgan. Ular davlatning modernizatsiya fondlari va investitsiya grantlari ipakchilikda hududiy tengsizliklarni kamaytirishga yordam berganini ko'rsatadi. Shuningdek, Turkiya olimlarining izlanishlari bozorni diversifikatsiya qilish, marketing tizimlarini raqamlashtirish va eksportni sertifikatlashtirish bo'yicha normativ islohotlarning tarmoq raqobatbardoshligiga sezilarli ta'sir ko'rsatganini ta'kidlaydi.

Agrar qiymat zanjirlarini rivojlantirish nazariyasi bo'yicha Michael Porter, Kaplinsky va Morris tomonidan ishlab chiqilgan konsepsiyalar serikultura tarmoqlariga ham tatbiq etilgan bo'lib, ularda vertikal integratsiya, transaksion xarajatlarni qisqartirish, loyiha investitsiyalarining samaradorligini oshirish va davlat siyosatining koordinatsion roliga alohida urg'u beriladi. Ushbu nazariy asoslar pillachilik klasterlarida texnologik modernizatsiya va institutsional qo'llab-quvvatlashning investitsion jozibadorlikni oshirishdagi o'rni borasida chuqur ilmiy asos yaratadi.

Ushbu ilmiy manbalar pillachilik sohasini rivojlantirishda investitsiya va davlat ko'magining integrallashgan, tizimli va ilmiy asoslangan yondashuvlar orqali amalga oshirilishi zarurligini ko'rsatadi. Jahon amaliyoti shuni tasdiqlaydiki, tarmoqda yuqori qo'shilgan qiymat yaratish, eksportni kengaytirish va klasterlar raqobatbardoshligini ta'minlash investitsiya oqimlarining izchil boshqarilishi, modernizatsiya loyihalariga davlat qo'llovi va innovatsion infratuzilma rivoji bilan chambarchas bog'liq.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotda pillachilik sohasiga oid ma'lumotlar rasmiy statistik bazalar, xalqaro tashkilotlar hisobotlari va ilmiy nashrlardan yig'ildi. Olingan ma'lumotlar komparativ tahlil, trendlar dinamikasini baholash, klasterlashuv va investitsion oqimlarning iqtisodiy samaradorligini aniqlash uchun iqtisodiy-statistik usullar orqali qayta ishlanib, tizimli tahlil yondashuvi asosida umumlashtirildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Ipakchilik tarmog'ida moliyaviy qo'llov va davlat dasturlari samaradorligini tahlil qilgan xalqaro tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, kelgusida sarmoyani "birlamchi qayta ishlash – chuqur qayta ishlash – eksport" zanjiri bo'ylab mutanosib va bosqichma-bosqich yo'naltirish tarmoqning umumiy faktor samaradorligini yanada to'liq ochib berish imkonini beradi. Ushbu yondashuv ishlab chiqarish quvvatlarini kompleks rivojlantirish, qo'shimcha qiymat yaratishni kengaytirish va eksport salohiyatini oshirish bo'yicha istiqboldagi natijalarni mustahkamlashga xizmat qiladi.

Yaponiyaning tarixiy pillachilik klasterlari bo'yicha olib borilgan tahlillar shundan dalolat beradiki, energiya tejankor texnologiyalarga bosqichma-bosqich o'tish natijasida mehnat unumdorligi 24 foizga, resurs tejami esa 18 foizga oshgan¹. Italiyaning Komo viloyatida esa "muvozanatlashgan grant" (matching grant) modeli, ya'ni har bir xususiy sarmoya yevrosiga davlat tomonidan 30 yevrotsend subsidiya ajratish xususiy investitsiya hajmini 2,6 barobarga ko'paytirgan va klasterdagi eksport hajmi 30 foizga ortishiga xizmat qilgan². Xitoyda esa ESG (ijtimoiy va ekologik mas'uliyat) ko'rsatkichlariga bog'langan imtiyozli kreditlar pillachilik mahsulotlarining eksport sifatiga 9–11 foiz ijobiy ta'sir ko'rsatgani aniqlangan³.

1 <https://article.sapub.org/10.5923.j.jmea.20150501.04.html>

2 <https://www.dw.com/en/italian-silk-makers-confront-changes-in-luxury-market/a-5635373?>

3 Dan Ma, Yanjin Zhu, Yuhan Yang, How Green finance affects export production quality: Fresh evidence from China, Energy Economics, Volume 131, 2024, 107381, ISSN 0140-9883, <https://doi.org/10.1016/j.eneco.2024.107381>.

Ijtimoiy o'lchov nuqtayi nazaridan olib qaralganda, serikultura sohasi qator mamlakatlarda qishloq aholisining ijtimoiy-iqtisodiy barqarorligiga ijobiy ta'sir ko'rsatayotgani kuzatilmoqda. Xususan, Hindiston misolida serikultura sohasi qishloq kambag'alligini kamaytirishda strategik tarmoq sifatida qayd etilmoqda. Mavjud empirik ma'lumotlarga ko'ra, ushbu sohada 5,5 milliondan ortiq faol ishtirokchi mavjud bo'lib, ularning aksariyati ayollar va yoshlar qatlamiga mansubdir. Bu esa, tarmoqning gender tengligi va yoshlar bandligini ta'minlash borasidagi ijtimoiy funksiyalarini ham namoyon etadi⁴.

Mazkur natijalar serikultura yo'nalishida amalga oshirilgan maqsadli o'quv (capacity building) dasturlari va mikromoliyalash (microcredit) instrumentlarining multiplikativ ta'sirini ko'rsatadi. Xususan, pillachilik faoliyatiga jalb qilingan shaxslar uchun yaratilgan ta'lim va malaka oshirish kurslari hamda kam daromadli qatamlar uchun taqdim etilgan kichik miqdordagi imtiyozli kreditlar nafaqat bandlik darajasini oshirgan, balki ularning doimiy va barqaror daromad manbai bilan ta'minlanishiga turtki bo'lgan.

Bunday tajribalar asosida investitsiya siyosatini tarmoqning to'rt asosiy bosqichiga mos ravishda shakllantirish zaruriyati kelib chiqadi:

- 1-bosqich: Xom ashyo bazasi (tutzorlar va urug' yetishtirish). Agar tutzorlar barpo etish loyihalariga 10 yillik soliq imtiyozlari, 15 foiz miqdorida davlat kapitali hissasi (grant) ajratilishi va raqamli sensor (IoT) texnologiyalari joriy qilinishi ta'minlansa, yetishtiriladigan xom ashyoning barqarorligi va energiya samaradorligi oshishi mumkin.

- 2-bosqich: Dastlabki qayta ishlash (chig'irish). Imtiyozli kreditlar (masalan, foizi past kreditlar)ni ekologik va ijtimoiy ko'rsatkichlarga bog'langan holda ajratish amaliyoti ishlab chiqarishda yo'qotishlarni 8–10 foizga kamaytirish imkonini beradi. Xitoydagi analog sexlar buni tasdiqlagan.

- 3-bosqich: Chuqur qayta ishlash (mato va biokomponentlar ishlab chiqarish). Italiya tajribasini inobatga olgan holda, davlat bilan xususiy sarmoyaning tengmuvozanat ishtirokini ta'minlovchi grantlar ushbu bosqichda sarmoya jalb etish tezligini oshirishi mumkin.

- 4-bosqich: Dizayn va eksport. "Silk Design Voucher" yoki shunga o'xshash eksportni qo'llab-quvvatlovchi moliyaviy vositalar kichik brendlar uchun xalqaro bozorga chiqishda tranzaksion xarajatlarni kamaytirishi va tashqi savdo imkoniyatlarini kengaytirishi mumkin.

Bu tuzilmaviy yondashuv tarmoqda sarmoyalarning izchillik va manzillilik asosida taqsimlanishini ta'minlab, umumiy investitsiya samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

Yuqorida keltirilgan xalqaro tajribalar tahlili shuni ko'rsatmoqdaki, pillachilik tarmog'ida investitsiya va davlat dasturlari faqat mablag' ajratish vositasi sifatida emas, balki institutsional muvozanatni ta'minlovchi strategik vosita sifatida qaralishi lozim. Quyidagi tizimli yondashuv bu borada muhim ahamiyat kasb etadi:

- Subsidiya va grantlar xususiy sarmoya uchun "katalizator" vazifasini bajarishi kerak. Ya'ni davlat tomonidan taqdim etilayotgan yordam xususiy investor faolligini oshirishga xizmat qilishi lozim. Komo (Italiya) modelidagi matching grant mexanizmi buning yaqqol namunasidir.

- ESG (ekologik, ijtimoiy va korporativ boshqaruv) ko'rsatkichlariga bog'langan imtiyozlar eksport mahsulotlari sifatini oshirishda muhim ahamiyatga ega. Xitoydagi tahlillar bu yondashuvning samarali ekanini ko'rsatib, "yashil" investitsiya siyosatining natijadorligini tasdiqlagan.

- Raqamli monitoring platformasi institutsional hisobdorlik va samaradorlikni ta'minlaydi. Shu orqali investitsiyaning ta'siri real vaqtda aniqlanib, resurslar taqsimoti maqsadga muvofiq ravishda isloh qilib boriladi.

Shu jihatdan, O'zbekiston sharoitida pillachilik tarmog'i uchun bosqichli moliyalash (tiered finance) va raqamli monitoring asosidagi arxitekturani joriy etish milliy sharoitga mos, muvozanatli va samarali yechim hisoblanadi. Ushbu yondashuv institutsional va texnologik innovatsiyalar orqali tarmoqni yuqori qo'shimcha qiymatli, eksportga yo'naltirilgan, ijtimoiy samarali sanoatga aylantirish imkonini beradi.

Investitsiyalarni zanjirning barcha bosqichlariga mutanosib va tizimli ravishda yo'naltirish pillachilik sohasida samaradorlikni oshirishning muhim sharti sifatida namoyon bo'lmoqda.

Pillachilik sohasida olib borilgan xalqaro ilmiy tadqiqotlar ushbu tarmoqning rivojlanishida investitsiya va davlat ko'magining qanday ta'sir ko'rsatishi, qaysi yondashuvlar natija berishi va qaysi muammolar sababli kutilgan samaraga erishilmayotganini ko'rsatmoqda. Ushbu tadqiqotlar tahlili asosida to'rtta muhim xulosa — metodologik saboqlarni shakllantirish mumkin. Mazkur saboqlar O'zbekistonda pillachilikni rivojlantirish strategiyasini qayta ko'rib chiqish uchun asos bo'la oladi (1-jadval).

4 <https://justagriculture.in/files/newsletter/2021/march/10.pdf?>

1-jadval. Pillachilik sohasini rivojlantirishda investitsiya va davlat ko'magiga oid metodologik yondashuvlar⁵

O'rganilgan tajriba	Qisqacha mazmun	Bizga tegishli xulosa
Investitsiya faqat pilla yetishtirishga emas, butun ishlab chiqarish zanjiriga qaratilishi zarur	Ko'pgina ilmiy manbalar (FAO, Asian Productivity Organization va boshqalar) pillachilikda yuqori samara faqat pilla yetishtirish bilan cheklanib qolmasdan, uni qayta ishlash, tayyor mahsulot ishlab chiqarish va bozorga chiqarish jarayonlari bilan chambarchas bog'liq ekanini ta'kidlaydi. Boshqacha aytganda, investitsiyalarni faqat boshlang'ich bosqichga emas, balki butun qiymat zanjiri — pilla yetishtirish, ip yechish, to'quv, tayyor mahsulot ishlab chiqarish va dizaynga qaratish talab etiladi.	Investitsiyalar tarmoqning barcha bosqichlariga uzviy va rejali ravishda yo'naltirilishi lozim. Bu ishlanma aylanmasini yaxshilab, klaster ichidagi uzluksizlikni ta'minlaydi.
Davlat ko'magi to'g'ridan-to'g'ri mablag' ajratish emas, xususiy investitsiyani rag'batlantiruvchi vosita bo'lishi kerak	Italiya, Xitoy, Turkiya kabi mamlakatlar tajribasi shundan dalolat beradiki, davlatning asosiy roli mustaqil sarmoya egalari jalb qilishda yordam berishdan iborat. Masalan, faqat subsidiya berish emas, balki ma'lum shartlar asosida xususiy loyihalarni qo'llab-quvvatlash, masalan, eksport salohiyati, ekologik standartlar yoki ayollar bandligini oshirishga xizmat qiluvchi loyihalarga grant ajratish kabi yondashuvlar yuqori natija bermoqda.	Davlat dasturlari xususiy sektorni jalb qilishga qaratilgan bo'lishi, "hamkorlik asosida moliyalashtirish" tamoyiliga tayanish kerak.
Pillachilik nafaqat iqtisodiy, balki ijtimoiy samaradorlikka ham ega	Hindiston, Vyetnam va boshqa rivojlanayotgan mamlakatlar tajribasida ko'rinib turibdiki, pillachilik qishloq aholisi, ayniqsa ayollar va yoshlar uchun doimiy ish joyi va daromad manbai hisoblanadi. Hindistonda ushbu sohada 5,5 milliondan ortiq inson, jumladan, ayollar va yoshlar doimiy bandlik bilan ta'minlangan. Bu esa pillachilikni ijtimoiy taraqqiyot vositasi sifatida ham qarash mumkinligini ko'rsatadi.	Pillachilikka yo'naltiriladigan investitsiya va dasturlar faqat moliyaviy qaytimga emas, balki ijtimoiy samarasi aholi daromadi, gender tenglik va yoshlar imkoniyatlari ortishiga qarab ham baholanishi kerak.
Muvofiqlashgan va hamkorlikka asoslangan institutsional tizim samaradorlikni oshiradi	Ipakchilik tarmog'i bir nechta tizimlar o'rtasidagi hamkorlikni talab qiladi, masalan, dehqon xo'jaliklari, qayta ishlash korxonalari, logistika markazlari, banklar va ta'lim muassasalari. Agar ushbu tuzilmalar o'rtasida muvofiqlik bo'lmasa, xatto katta mablag'lar ham kutilgan natijani bermaydi. Masalan, Xitoy va Turkiyada «birlashgan klaster boshqaruv markazlari» va raqamli platformalar orqali barcha ishtirokchilarni birlashtirish amaliyoti samara bermoqda.	Pillachilikda barcha manfaatdor tomonlar o'rtasida muvofiqlashgan, ochiq va raqamli hamkorlik tizimini joriy etish zarur.

Jadvalda keltirilgan ushbu to'rt o'rganilgan tajriba (metodologik yondashuv) pillachilik sohasiga investitsiya va davlat ko'magi qay tarzda tashkil etilsa samarali bo'lishini anglashga yordam beradi. Birlamchi bosqichda sarmoya bilan cheklanib qolmaslik, davlatning xususiy sektorni rag'batlantiruvchi roli, ijtimoiy samaradorlikning inobatga olinishi va mutassadi tashkilotlar o'rtasidagi muvofiqlikni ta'minlash — bularning barchasi pillachilik sohasini barqaror va samarali rivojlantirishda hal qiluvchi omillar hisoblanadi.

Shunday sharoitda, pillachilik tarmog'ining barcha funksional va institutsional bosqichlarini qamrab olgan uzviy va mutanosib investitsiya siyosatini shakllantirish dolzarb ahamiyat kasb etadi. Bunda har bir bosqich uchun moslashgan moliyaviy instrumentlar, me'yoriy-huquqiy qo'llab-quvvatlash mexanizmlari va sifat standartlari birgalikda, tizimli tarzda joriy etilishi lozim. Bu sarmoyalarni faqat ayrim elementlarga emas, balki klasterning barcha bo'g'inlariga integral yo'naltirish, ya'ni klasterning barcha darajalarida funksional rivojlanishni ta'minlash imkonini beradi.

Shu nuqtayi nazardan kelib chiqib, pillachilik klasterining qiymat zanjiri asosida bosqichma-bosqich institutsional investitsiyalash modeli taklif etilmoqda. Ushbu model tarmoqdagi har bir bosqichning iqtisodiy ahamiyati, institutsional xususiyatlari va funksional ehtiyojlarini hisobga olgan holda ishlab chiqilgan. Unda davlat va xususiy sektor ishtirokini muvofiqlashtirish, raqamlashtirish jarayonlarini joriy etish, ekologik va sifat standartlarini ta'minlash hamda eksport infratuzilmasini kuchaytirish kabi ustuvor vazifalarni bir tizimda birlashtirish nazarda tutilgan.

2-jadvalda pillachilik klasterini institutsional investitsiya nuqtayi nazaridan tarkibiy va strategik tahlil qilish yoritilgan. Har bir bosqichdagi investitsiya siyosatining aniq maqsadlari, tegishli instrumentlari va kutilgan institutsional natijalari ko'rsatilgan (2-jadval).

⁵ Tadqiqotlar asosida muallif tomonidan ishlab chiqilgan.

2-jadval. Pillachilik klasterining qiymat zanjiri bo'ylab institutsional investitsiyalash modeli⁶

Qiymat zanjiri bosqichi	Investitsiya yo'nalishi (maqsad)	Qo'llaniladigan instrumentlar	Institutsional natija va samara
1-bosqich: Tutzorlarni tiklash va raqamlashtirish	Barqaror va sifatli xom ashyoni ta'minlash	- Yer-soliq bo'yicha 10 yillik imtiyoz; - IoT texnologiyalari uchun 15% gacha subsidiya	Agro-raqamlashtirish, xom ashyoni sifat va hajmda barqaror ta'minlash
2-bosqich: Chig'iriq va ip ishlab chiqarish	Mahalliy qayta ishlash salohiyatini rivojlantirish	- 2% stavkada imtiyozli kredit; - ESG* sertifikati bilan foizda 0.5% chegirma	Ekologik standartlarga moslashuv, energiya samaradorligi, ish o'rinlari yaratilishi
3-bosqich: Matoni qayta ishlash va tayyor mahsulot	Qo'shimcha qiymatni mamlakat ichida shakllantirish	- xususiy sarmoyaga nisbatan 1:0.3 moslashgan davlat granti	To'qimachilik modernizatsiyasi, mahalliy ishlab chiqarish salohiyati oshishi
4-bosqich: Dizayn, marketing va eksport infratuzilmasi	Eksportbop mahsulot ishlab chiqarish va bozorda mustahkamlanish	- yangi eksport shartnomasi qiymatining 5%ni davlat kafolati sifatida	Kreativ mahsulot, xalqaro standartlar, eksport salohiyatini kengaytirish

Izoh: *ESG — bu Environmental, Social and Governance (ya'ni ekologik, ijtimoiy va boshqaruv) so'zlarining qisqartmasi bo'lib, investitsiyalar, biznes strategiyalari va korporativ siyosatni baholashda zamonaviy, jahon miqyosida qabul qilingan mezonlar to'plamidir. ESG tamoyillari kompaniya yoki tarmoq faoliyatini nafaqat moliyaviy samaradorlik nuqtayi nazaridan, balki barqarorlik va jamiyatga ta'siri nuqtayi nazaridan ham baholaydi.

Taklif etilayotgan institutsional investitsiyalash modeli orqali pillachilik klasterining har bir segmenti strategik ravishda qo'llab-quvvatlanadi. Mazkur yondashuv tarmoqni nafaqat iqtisodiy jihatdan samarali tashkil etish, balki institutsional barqarorlikni ta'minlash va raqobatbardoshlikni oshirish uchun zamin yaratadi. Investitsiya yo'nalishlarining institutsional maqsadlar bilan uyg'unlashtirilishi esa klaster bo'ylab vertikal integratsiya, sifat nazorati va eksportboplikni ta'minlashda hal qiluvchi omil hisoblanadi.

Shuningdek, klaster asosida joriy etiladigan investitsiya siyosatining institutsional samaradorligini baholashda aniq, shaffof va raqamlashtirilgan ko'rsatkichlar tizimini joriy etish muhim ahamiyatga ega. Buning uchun "Silk Digital Platform" nomli shartli raqamli kuzatuv tizimini joriy etish maqsadga muvofiq sanaladi. Mazkur platforma pillachilik tarmog'ida sarmoya kiritilgan yo'nalishlar va davlat qo'llab-quvvatlovi qay darajada manfaatli bo'lganini aniq hisoblab, uni real vaqtda banklar, davlat organlari va loyiha manfaatdorlari uchun ochiq tarzda ko'rsatib boradi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Xalqaro amaliyot va ilmiy tadqiqotlardan kelib chiqqan holda, ushbu muammoni bartaraf etish uchun qiymat zanjiri bo'ylab bosqichma-bosqich va mutanosib investitsiyalash mexanizmini joriy etish zarur. Xususan, davlat, xususiy va jamoat institutlari o'rtasida institutsional muvofiqlashuvga asoslangan investitsiya modeli taklif etildi. Ushbu model investitsiyalarni sektorning barcha bo'g'inlariga yo'naltirish, raqamli monitoring va ESG mezonlari orqali baholash hamda ijtimoiy-iqtisodiy foydani oshirish imkonini beradi.

Mazkur yondashuv doirasida quyidagi ustuvor vazifalar belgilandi:

- bosqichma-bosqich moliyalashtirish mexanizmlari: soliq imtiyozlari, grant va kredit kombinatsiyalari, "Silk Design Voucher" kabi eksport kafolat vositalari orqali sarmoya taqsimotining maqsadliligi ta'minlanadi;
- xususiy investitsiyani rag'batlantirish: to'g'ridan-to'g'ri subsidiyalar o'rni davlat ishtirokining katalizator funksiyasiga e'tibor qaratish, xususan Italiya tajribasiga asoslangan moslashuvchan grant modelini joriy etish;
- Silk Digital Platform orqali raqamli baholash tizimini joriy etish: Iqtisodiy ortiqcha qiymat (IOQ), Yashil umumiy unumdorlik (YAUU), Investitsiya ijtimoiy foydasi (IIF) va Eksport sifati indeksi (ESI) ko'rsatkichlari asosida loyihalarni shaffof baholash va zarur hollarda tuzatish imkoniyatini yaratish;
- kasanachilikni raymiylashtirish va inson kapitaliga sarmoya kiritish orqali ayollar va yoshlar uchun barqaror bandlikka erishish;
- xalqaro moliyaviy instrumentlardan foydalanish: ESG-bondlar va islomiy sukuk orqali uzoq muddatli sarmoyalarni jalb qilish va valyuta tavakkalchiliklarini moliyaviy vositalar orqali himoyalash (xedjlash).

Shunday qilib, taklif etilgan institutsional investitsiyalash modeli orqali pillachilik tarmog'i xom ashyo eksportidan yuqori qo'shimcha qiymatli tayyor mahsulot ishlab chiqarishga bosqichma-bosqich o'tishi, davlat-xususiy sheriklikning samaradorligi oshishi hamda qishloq joylarda ijtimoiy-iqtisodiy barqarorlikka erishish uchun mustahkam asos yaratiladi.

⁶ Tadqiqotlar asosida muallif tomonidan ishlab chiqilgan.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. M. Zhao, X. Zhang, L. Fang. Sericulture Industry Development in China. – Beijing: China Agricultural University Press, 2018.-214 b.
2. G. Basavaraja, N. B. Vijaya Kumar. Economics of Sericulture. – New Delhi: Sericulture Research Institute, 2017.-188 b.
3. Ravindra Kumar. Sericulture Economics and Policy in India. – Singapore: Springer, 2020.-242 b.
4. A. Baser, E. Öztürk. Silk Industry and Cluster Policies in Turkey. – Istanbul: Istanbul University Press, 2019.-203 b.
5. M. E. Porter. Competitive Advantage. – New York: Free Press, 1985.-557 b.
6. R. Kaplinsky, M. Morris. A Handbook for Value Chain Research. – Ottawa: IDRC, 2002.-121 b.
7. T. Ibragimov. Agricultural Clusters and Value Chain Development in Uzbekistan. – T.: Fan, 2021.-176 b.
8. Sh. Mamasulov. Agroindustrial Cluster Integration. – T.: Yangi Asr Avlodi, 2022.-164 b.
9. Z. Yuldasheva. Investment Mechanisms in Agro-Industrial Development. – T.: Iqtisodiyot, 2020.-192 b.
10. FAO. Global Silk Market and Value Chain Assessment. – Rome: FAO Publications, 2019.-98 b.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 11

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>
